

Helse- og omsorgsdepartementet
v/ Mai-Brit Gundersen
Postboks 8011 Dep.
0030 Oslo

Deres ref
12/2129

Vår ref.
2014/22384 JOHA

Dato
31.10.2014

Dispensasjon fra kravet om arkivnøkkel

Vi viser til brev datert 08.10.2014 hvor Riksarkivaren blir bedt om å vurdere om det er mulig for Helse- og omsorgsdepartementet å søke dispensasjon fra pålegget om arkivnøkkel.

Som omtalt i brevet sier Arkivforskriften § 2-3 at et organ *normalt* skal ha et klassifikasjonssystem (arkivnøkkel) som omfatter alle saksområdene organet steller med. Dette må nok tolkes som om at det skal gode grunner til for å få dispensasjon fra kravet. Dessuten er arkivkoden (etter arkivnøkkelen) et obligatorisk informasjons-element i journalen, jf. Arkivforskriften § 2-7. I Noark 5 er klassifikasjon obligatorisk for sakarkiver (arkiver med saksdokumenter), det skal ikke være mulig å avslutte en sak som ikke er klassifisert.

Det er ikke så rart at spørsmålet om behovet for arkivnøkkel kommer opp i forbindelse med elektroniske sakarkiver. Arkivnøkkelen har ikke lenger den samme funksjonen som i et papirbasert arkiv, nemlig å angi hvor saken rent fysisk er oppstilt i arkivet. Mange opplever også at man har tilfredstillende gjenfinningsmuligheter uten arkivkodene i elektroniske arkiver, f.eks. ved at man utarbeider rigide regler for innholdet i saks- og journalposttitler og bruker dette som det viktigste søkekriteriet.

Men vi vil advare mot en slik tenkning. I internasjonal arkivteori og i standarder som omhandler informasjonsforvaltning (records management) - som f.eks. ISO 15489 - har klassifikasjonen en sentral plass. For det første skal klassifikasjonen angi hovedstrukturen (dvs. det overordnede ordningsprinsippet) i arkivet, og dermed gjøre søking og framfinning enklere og mer treffsikkert. Men aller viktigst er det at klassifikasjonen skal fungere som et styringsredskap for informasjonsforvaltningen (arkivdanningen). Det innebærer bl.a. å komme fram til kriterier for hva som er arkivverdige eller ikke (dokumentfangst og arkivbegrensning), hvor

lenge dokumentasjonen skal oppbevares (bevaring og kassasjon), og hva som er åpent tilgjengelig eller må unntas offentlighet (skjerming).

En av grunnene til at mange anser at emnebaserte arkivnøkler er lite relevante i dag, er de ikke er bygd opp på riktig måte. Arkivforskriften § 2-3 sier at arkivnøkler skal dekke arkivskaperens *saksområder*, men i praksis er det vanskelig å beskrive saksområder ved hjelp av emner (som oftest er substantiver). I dag bruker vi heller begrepet *prosesser* (eller arbeidsprosesser) i stedet for saksområder, fordi prosesser kan defineres på en entydig måte. For å beskrive prosesser må en oftest anvende flere ord, inkludert verb.

For at klassifikasjonen skal kunne brukes på den måten som internasjonale arkivstandarder angir, er det nødvendig å utarbeide et rent prosessbasert klassifikasjonssystem. Vi skal ikke legge skjul på at dette er en krevende oppgave, som bl.a. forutsetter at en først foretar en grundig og detaljert prosessanalyse i virksomheten. Men en slik analyse eller kartlegging medfører mange fordeler. For det første får en beskrevet på et detaljert nivå hvilken saksbehandling som faktisk foregår i virksomheten. Dette er informasjon som alle virksomheter bør skaffe seg, f.eks. for å kunne effektivisere saksbehandlingen, fjerne tidstyver eller eventuelt for å gjennomføre en omorganisering. Men kartleggingen medfører også at en har mulighet til å gå gjennom hele virksomhetens dokumentasjonforvaltning. Hvilke dokumentasjonskrav gjelder for de enkelte prosesser, hvor lenge skal dokumentasjonen bevares hos arkivskaper, hva skal overføres til arkivdepot og hvilken dokumentasjon må skjermes for offentligheten i en tidsperiode? Disse spørsmålene kan besvares ved å ta utgangspunktet i arbeidsprosessene, og de aktivitetene (transaksjonene) som inngår i prosessene. Dersom en gjør dette viktige forarbeidet, er det også mulig å automatisere journalføring og dokumentfangst på en bedre måte enn i dag, bl.a. ved at en utnytter Noark 5-standardens muligheter for arv av metadata.

Vi ber derfor Helse- og omsorgsdepartementet å tenke seg godt om før de eventuelt sender en søknad om dispensasjon fra kravet om klassifikasjon. Dersom dere likevel ønsker å søke om dette, ber vi om at dere gjør rede for hvordan dere kan gjennomføre en god dokumentasjonsforvaltning i framtiden uten hjelp av klassifikasjonen.

Med hilsen

Tor Anton Gaarder e.f.
underdirektør

Jon Atle Haugen
seniorrådgiver